

مدیریت شهری

محمد عيسى

سرشناسه : عیسی پور، محمد، ۱۳۶۱-
 عنوان و نام : مشارکت شهروندی در مدیریت شهری / محمد عیسی پور.
 پدیدآور
 مشخصات : تهران: فرهوش، ۱۳۹۸.
 نشر
 مشخصات : ۳۴۱ ص.
 ظاهری
 شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۴۹۵-۴۹۰۰-۷
 وضعیت : فیا
 فهرست نویسی
 یادداشت : کتابنامه: ص. ۲۳۵-۲۴۱.
 موضوع : شهرداری -- مشارکت شهروندان
 موضوع : Municipal government -- Citizen participation
 رده بندی : ۱۳۹۸/۴۹۵/۳۵۰
 کنگره
 رده بندی : ۳۵۲/
 دیوبی
 شماره : ۵۶۲۷۱
 کتابشناسه ملی

مشارکت شهروندی در مدیریت شهری

محمد عیسی پور

ناظر فنی: ساجده مرادی

صفحه آرا: مریم رستمی

ویراستیار: مهوش موسوی

طراح جلد: روشنگر و روزینا ابراهیم پور

نوبت چاپ: اول - زمستان ۱۳۹۷

تیراژ: ۱۰۰۰ جلد

قیمت: ۴۵۰۰۰۰ ریال

کلیه حقوق چاپ و نشر مخصوص مؤلف و ناشر محفوظ است

آدرس: میدان انقلاب - ضلع جنوب شرقی - ساختمان مترجمان - پلاک ۱۷ - طبقه ۱ و طبقه ۲

انتشارات: ۰۹۱۰۷۸۹۲۷۴۷ - ۰۹۱۱۶۱۶۶۴۰

دبیرخانه: ۶۶۹۱۱۷۲۶ - ۶۶۴۰۶۳۰۹، دورنگار: ۸۹۷۸۴۵۵۸

www.farhooshpub.com

فهرست مطالب

۱۵.....	پیشگفتار
۱۷.....	فصل اول: شهروند در شهر
۱۷.....	بخش اول: شهر چیست؟ شهروند کیست؟
۱۷.....	۱- تعاریف مختلف شهر
۱۹.....	شهر در دنیای جامعه‌شناسی
۲۰.....	۱-۱- جایگاه حقوقی شورای شهر
۲۱.....	۱-۱-۲- پیشینه تاریخی شوراها در ایران
۲۱.....	۱-۱-۳- محدود و حاکمیت
۲۴.....	۱-۱-۴- ویژگی شهر با
۲۴.....	بخش دوم: مفهوم شهروند
۲۶.....	۱-۲- تعریف «شهروند» در حقوق ایران
۲۷.....	ریشه‌شناسی
۲۷.....	۱-۲-۱- ویژگی‌های شهروند
۲۸.....	شهروند مؤثر کیست؟
۲۹.....	۱-۲-۲- شهروند و حقوق شهروندی
۳۲.....	شهروندی پویا
۳۲.....	۱-۲-۳- وظایف شهروندی
۳۴.....	۱-۲-۴- آموزش شهروندی
۳۵.....	۱-۲-۵- شهروندسازی
۳۶.....	۱-۲-۶- مفاهیم شهروندی
۳۹.....	۱-۲-۷- شهروندی در کشورهای گوناگون
۳۹.....	شهروندی در ایران
۴۰.....	شهروندی در افغانستان
۴۱.....	ایالات متحده آمریکا
۴۱.....	۱-۲-۸- مشارکت شهروندی در بعد فرهنگی
۵۹.....	۱-۲-۹- مشارکت شهروندی در ایجاد اقتصادی

۵۹	۱) پرداخت عوارض.....
۶۳	۲) پرداخت پایانکار.....
۶۴	۱-۲-۱۰- مشارکت شهروندی در ابعاد سیاسی.....
۶۴	۱) انتخابات شوراشهر.....
۷۵	۲) انتخابات شورایاری.....
۸۴	۱-۲-۱۱- مشارکت شهروندی در ابعادخدماتی.....
۹۰	۲) مبلمان شهری.....
۹۵	۳) فضای سبز.....
۱۰۰	بخش سوم: برنامه ریزی.....
۱۰۱	۳-۱- برنامه ریزی شهری.....
۱۰۱	۳-۱-۱- شهرد.....
۱۰۲	۳-۲-۱- مفهوم مشارکت و فرهنگ شهروندی در نظام شهری.....
۱۰۵	۳-۳-۱- مشارکت شهروندی لزوم موفقیت عملکرد شهرها.....
۱۰۷	۳-۴- وظایف مدیریت شهری.....
۱۰۸	۳-۵- دیدگاه های حاکم بر پیوند مشارکت مردمی و مدیریت شهری.....
۱۱۱	۳-۶- تکنیک ها و الگوهای امان مشارکت شهری.....
۱۱۶	۳-۷- منشور حقوق شهروندی.....
۱۲۸	فصل دوم: تأثیر فرهنگ مشارکت در توسعه ی پایدار شهری.....
۱۲۸	بخش اول: نقش مشارکت شهروندان در توسعه ی مدیریت کای شهری.....
۱۳۲	۲- مشارکت شهروندی، زیربنای توسعه است.....
۱۳۵	۲-۱- مفاهیم و واژه ها.....
۱۴۲	۲-۳- توسعه از منظر صاحب نظران.....
۱۴۴	بخش دوم: مفهوم و معنای مشارکت.....
۱۴۶	۲-۲- تاریخچه مشارکت.....
۱۵۰	۲-۲-۱- طبقه بندی الگوهای مشارکت.....
۱۵۳	۲-۲-۲- سطوح و تکنیک های مشارکت.....
۱۵۵	۲-۲-۳- مراحل مشارکت.....
۱۵۶	۲-۲-۴- اشکال مشارکت.....
۱۵۸	۲-۲-۵- گونه های مشارکت شهروندان.....
۱۶۰	۲-۲-۶- مراحل تحول تاریخی مشارکت.....

۱۶۲		مراحل تحول و تکامل مشارکت از دیدگاه پرتی
۱۶۳		الگوهای مشارکتی تجربه شده در دو دهه اخیر
۱۶۴		۲-۲-۷- مزایای مشارکت
۱۶۶		۲-۲-۸- موانع مشارکت
۱۶۸		۲-۲-۹- ابعاد نظری مشارکت
۱۷۷		۲-۲-۱۰- مشارکت مردمی در برنامه‌ریزی و توسعه‌ی شهری
۱۷۸		۱- نظریه همراه ساختن
۱۷۸		۲- نظریه مشورتی
۱۷۸		۳- تجربه رمان آموزشی - اجتماعی یا مدل یادگیری اجتماعی:
۱۷۹		۴- نظریه قدرت جامعه:
۱۸۱		۲-۲-۱۱- فاکتورهای مشارکت برای شهروندان
۱۸۲		۲-۲-۱۲- اهمیت مشارکت
۱۸۳		۲-۲-۱۳- اهداف مشارکت شهروندان
۱۸۵		۲-۲-۱۴- نتایج و پیامدهای مشارکت شهروندان:
۱۸۷		فصل سوم: بسترسازی و زیرساخت مدیریت شهری
۱۸۷		بخش اول: تعریف و تمایز مقایسه‌ای زیرساخت‌های شهری
۱۸۹		۳- تأسیسات و زیرساخت‌های شهری
۲۰۱		۳-۱- مطالعات مربوط به تأسیسات زیربنایی
۲۰۲		۳-۱-۱- عوامل مؤثر در برنامه‌ریزی زیرساختی
۲۰۲		موقعیت منابع تولید
۲۰۲		۳-۱-۲- سرانه‌های تأسیسات شهری
۲۰۷		۳-۱-۳- سرانه‌های تجهیزات شهری
۲۰۷		۳-۱-۴- راه و شبکه‌های ارتباطی
۲۰۸		۳-۱-۵- تأمل در بهره‌گیری از استانداردهای شهری
۲۰۹		بخش دوم: ارزیابی موانع مدیریتی
۲۱۲		۳-۲- مزایا و محدودیت‌ها
۲۱۶		۳-۲-۱- زیر ساخت‌های شهری برای توسعه
۲۱۸		۳-۲-۲- تعریف عمومی زیرساخت
۲۲۱		فصل چهارم: مشارکت در عوارض شهرداری

بخش اول: مشارکت شهروندان در پرداخت مالیات محلی (عوارض خدمات شهری).....	۲۲۱
۴-تعریف عوارض:.....	۲۲۱
۴-۱-اقسام عوارض:.....	۲۲۲
۴-۱-۱-جایگاه و مبنای قانونی عوارض محلی:.....	۲۲۳
۴-۱-۲-انواع عوارض ملی:.....	۲۲۳
۴-۱-۳-عوارض محلی:.....	۲۲۴
الف) محدودیت‌ها و ممنوعیت‌های قانونی وضع عوارض محلی:.....	۲۲۴
۱) محدودیت هاوممنوعیت‌های شکلی:.....	۲۲۴
۲) محدودیت ها و ممنوعیت‌های ماهوی:.....	۲۲۶
ب) محدودیت جغرافیایی وضع و وصول عوارض محلی:.....	۲۲۷
بخش دوم: آشنایی با برخی از درآمدهای پایدار شهرداری.....	۲۲۷
۴-۲-عوارض (درآمدهای پایدار شهرداری‌ها:.....	۲۲۸
الف) عوارض نوسازی و مرز مرز شهری.....	۲۲۸
ب) عوارض کسب و پیشه و مشاغل.....	۲۲۸
ج) بهای خدمات مدیریت پسماند (سکو، غیر مسکونی).....	۲۲۹
د) عوارض سالیانه خودرو.....	۲۲۹
نحوه‌ی پرداخت عوارض سالیانه خودرو.....	۲۲۹
و) عوارض سالیانه موتور سیکت.....	۲۳۰
۴-۲-۱-روش‌های پرداخت عوارض.....	۲۳۰
۴-۲-۲-پرداخت عوارض، کلید توسعه‌ی شهر.....	۲۳۱
۴-۲-۳-مشارکت مردم در توسعه‌ی شهری با پرداخت عوارض.....	۲۳۲
۴-۲-۴-منابع تأمین مالی مدیریت شهری.....	۲۳۶
الف) مالیات محلی با عوارض خدمات شهری.....	۲۳۷
ب) سهم اندک شهروندان در پرداخت عوارض.....	۲۳۸
بخش سوم: چگونه هزینه‌های شهری را کاهش دهیم؟!.....	۲۳۹
۴-۳-استفاده از فن آوری‌های نوین.....	۲۴۱
الف) کاهش هزینه‌های حمل‌ونقل.....	۲۴۲
ب) بازسازی معابر شهری.....	۲۴۲
ج) ایجاد محل‌های استقرار مسافران و زائران.....	۲۴۳
د) خلاقیت در استفاده از امکانات شهری.....	۲۴۳

۲۴۳.....	(و) روانشناسی ارتباط
۲۴۴.....	(ه) ارتقاء سطح علمی
۲۴۴.....	(ی) شهروند الکترونیک
۲۴۵.....	۴-۳-۱- تجارب مدیریتی کاهش هزینه در شهرداری
۲۴۵.....	۴-۳-۲- دخالت شهروندان برای تعیین سرنوشت شهر
۲۵۰.....	فصل پنجم: مشارکت در فضای سبز و آلمان شهر
۲۵۰.....	بخش اول: مشارکت در فضای سبز و آلمان شهری
۲۵۳.....	۵- تعریف اهمیت
۲۵۳.....	۵-۵-۱- فضای شهری
۲۵۳.....	۵-۱-۱- فضای سبز شهری
۲۵۶.....	۵-۱-۲- پارک های شهری
۲۵۷.....	۵-۱-۳- نقش و اهمیت پارک های شهری
۲۵۸.....	۵-۱-۴- نقش فضای سبز در زندگی انسانها
۲۶۱.....	۱- فضای سبز در خانه:
۲۶۱.....	۲- پشت بام های سبز:
۲۶۲.....	۵-۱-۵- اهمیت و ضرورت فضای سبز در زندگی شهری
۲۶۳.....	اهمیت و نقش فضای سبز از بعد شهرسازی و تکیه
۲۶۳.....	۵-۱-۶- آثار فضای سبز بر بیوکلیمای شهری
۲۶۴.....	۵-۱-۷- عملکردهای فضای سبز
۲۶۴.....	الف) عملکردهای فضای سبز در ساخت کالبدی شهر
۲۶۴.....	ب) عملکردهای زیست محیطی
۲۶۵.....	ج) افزایش رطوبت نسبی
۲۶۵.....	د) مقابله با جزایر گرما
۲۶۵.....	و) کاهش میزان سرب
۲۶۶.....	ه) عملکردهای اجتماعی - روانی فضای سبز
۲۶۷.....	۵-۱-۸- گونه شناسی کاربری فضای سبز
۲۶۷.....	۱. فضاهای سبز پیرامون یا حاشیه شهر (فضاهای سبز برون شهری):
۲۶۷.....	۲. الگوهای فضای سبز حاشیه شهری (برون شهری):
۲۶۸.....	۵-۱-۹- پارک های ملی

۲۶۹.....	ویژگی‌های پارک ملی.....
۲۷۰.....	۵-۱-۱۰- پارک‌های جنگلی.....
۲۷۱.....	۵-۱-۱۱- پارک‌های گیاه شناسی.....
۲۷۱.....	۵-۱-۱۲- فضاهای سبز درون شهری.....
۲۷۲.....	۵-۱-۱۳- الگوهای فضای سبز درون شهری (پارک‌ها).....
۲۷۲.....	الف- فضاهای سبز عمومی.....
۲۷۴.....	ب- فضاهای سبز خیابانی.....
۲۷۴.....	پ- فضاهای سبز خصوصی.....
۲۷۵.....	ت- فضاهای سبز نیمه خصوصی.....
۲۷۵.....	بخش سوم: انسان‌ها و هویت شهری.....
۲۷۵.....	۵-۲- هویت شهری.....
۲۷۸.....	۵-۲-۱- انواع هویت شهری.....
۲۷۹.....	۵-۲-۲- المان‌های شهری.....
۲۸۱.....	۵-۲-۳- انواع المان‌های شهری.....
۲۸۲.....	بخش سوم: ضوابط طراحی فضای سبز.....
۲۸۳.....	۵-۳- ضوابط شهرسازی.....
۲۸۳.....	۵-۳-۱- ضوابط و مقررات عام.....
۲۸۳.....	۵-۳-۲- ضوابط و مقررات مربوط به هر شهر.....
۲۸۴.....	۵-۳-۳- سرانه‌ی فضای سبز.....
۲۸۸.....	۵-۳-۴- ضوابط علمی.....
۲۸۹.....	۵-۳-۵- ضوابط اجرایی.....
۲۹۵.....	۵-۳-۶- ضوابط طراحی المان‌های پارک.....
۳۱۴.....	فصل ششم: مشارکت شهروندی در بخش‌های آموزشی.....
۳۱۵.....	بخش اول: بررسی حقوق شهروندی در نظام آموزش و پرورش.....
۳۱۶.....	۶- حقوق شهروندی چیست؟.....
۳۱۷.....	۶-۱- حقوق شهروندی، آموزش و مشارکت مدنی در محله.....
۳۱۸.....	۶-۱-۱- ویژگی‌های شهروند.....
۳۱۹.....	۶-۱-۲- حقوق شهروندی در محتوای قانون اساسی.....
۳۲۰.....	۶-۱-۳- آموزش و پرورش و شهروندی.....
۳۲۱.....	۶-۱-۴- آموزش شهروندی چیست؟.....

- ۳۲۵..... ۵-۱-۶ نقش مدارس در آموزش شهروندی
- ۳۲۹..... ۶-۱-۶ نقش انجمن‌ها و نهادهای مدنی در آموزش حقوق شهروندی
- ۳۳۱..... بخش دوم: اهم حقوق و وظایف شهروندان در سطح محله‌های تهران
- ۳۳۲..... ۶-۲-۲ نقش آموزش شهروندی در جامعه
- ۳۳۶..... ۶-۲-۱-۲ راهکارهای آموزش شهروندی
- ۳۳۶..... ۶-۲-۲-۲ چگونگی آموزش حقوق شهروندی
- ۳۳۷..... ۶-۲-۳ نقش آموزش و پرورش در آموزش حقوق شهروندی
- ۳۳۸..... ۶-۲-۴-۱ برخورداری دانش آموزان از حقوق شهروندی
- ۳۴۰..... ۶-۲-۵-۱ نام آموزشی مردم سالار لازمه‌ی تربیت شهروندی
- ۳۴۱..... ۶-۲-۶-۱ فعالیت‌های ساختن حقوق شهروندی در کودک
- ۳۴۴..... ۶-۲-۷-۱ پیش‌نیادهای آموزش شهروندی در نظام آموزش و پرورش
- ۳۴۵..... نتایج و پیشنهادها
- ۳۴۶..... پیشنهادها و راهکارها
- ۳۴۸..... منابع فارسی
- ۳۵۴..... منابع انگلیسی

پیشگفتار

شهر و شهروندان مهم ترین مفاهیم اجتماعی سیاسی است که همواره در طول تاریخ راه پرفراز و فرودی پیموده و از طرفین متذکران و صاحب نظران علاقمند به مسائل اجتماعی از ادوار باستان تا کنون مورد بحث و چالش قرار گرفته است. با گسترش شهرنشینی هر روز شاهد افرادی هستیم که به نوعی خود را از روستاها جدا کرده و به شهرها نزدیک می شوند.

در نگاه اول واژه‌ی شهرنشین برای عده‌ی زیادی از شهروندان بسیار زیبا و برای بعضی‌ها نوعی پرستیژ به شمار می آید. اما این که تا چه حد توانسته‌ایم شهروندان را با قوانین و حقوق متقابل افراد در قبال یکدیگر در یک زندگی شهری آشنا کنیم جای بی‌حیالی و تأمل دارد. شهرنشینی و مدنیت که نوع تکامل یافته‌ی زندگی اجتماعی است با محدودیت های اجتماعی زیادی مواجه است. نحوه و شکل زندگی در شهر امر طبیعی و ذاتی نیست و مسائلی را میسر و آموزشی است که دارای دو طرف است از یک سو مدیران و مسئولان شهری عهده دار تعلیم دائم زندگی شهری هستند و از سوی دیگر شهروندان مکلف اند برای ادامه‌ی حیات مطلوب در شهر فرهنگ شهرنشینی را بیازموندند و فرزندان خود را با محدودیت های ناشی از فرهنگ آشناسازند. رسانه ها از جمله تلویزیون، بروشور، کتاب، نشریات، نرم افزار، پایگاه اینترنتی، کتابچه های آموزشی و... نقش مهمی را در بالابردن فرهنگ شهروندی دارند. سازه‌ی شهروندی در بردارنده‌ی مجموعه‌ی حقوق و تکالیفی است که اعضای جامعه نسبت به یکدیگر، نهادها و جامعه دارند.

کتاب حاضر، به دنبال تعریف درستی از شهر و شهروند و مدیریت در شهر است و همچنین بیان حقوق و وظایف شهروندی که اهمیت و جایگاهشان در نظام اجتماعی از مسائل و دغدغه‌هایی است که محور بحث بسیاری از جامعه‌شناسان و تحلیل‌گران اجتماعی می‌باشد. و با توجه به نبود زیرساخت مناسب در اکثر شهرهای کشور و پیش‌بینی یک طرح جامع شهری برای رفع نواقص موجود در ارائه خدمات به تحقیق، بررسی، تحلیل و ارائه راهکارهای مناسب نیاز می‌باشد؛ جمع‌بندی نظرات و دیدگاه‌های مختلف می‌تواند راهگشای رفع مشکلات باشد لذا کتاب پیش رو بر همین اساس نگارش شده است. از آنجاکه کتاب حاضر دربرگیرنده مباحثی چون نقش مشارکت شهروندی در مدیریت شهری، نقش مدیریت شهری در بهبود هزینه‌ها و عوارض شهرداری، نقش مدیریت شهری در فضای امان‌ها، نقش مدیریت شهری در بسترسازی و زیرساخت فضای شهری و در آخر نقش مدیریت شهری در آموزش شهروندی، می‌باشد از این رو این کتاب می‌تواند به عنوان مرجعی برای تدوین برنامه‌های توسعه قرار گیرد. هدف از این کتاب بررسی جایگاه مشارکت شهروندی در برنامه‌ریزی شهر و مدیریت شهری و همچنین تشریح مفاهیم مشارکت در این زمینه است. نتایج حاکی از آن است که یکی از مؤلفه‌های مهم جامعه‌ی شهری مدرن مربوط به چگونگی تحقق مشارکت شهروندی می‌باشد و این موضوع اغلب با برنامه‌ریزان و مدیران شهری را با چالشی بزرگ روبه‌رو نموده است. جا دارد از کلیه دوستان و هم‌راهانی که در این راستا به این جانب یاری رساندند کمال تشکر و قدردانی را داشته باشم.